

Jaak Aab
Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1
15172 Tallinn

Teie 16.01.2020

Meie *kuupäev digitaalallkirjas* nr 1-3/5-1

Riigikogu otsus Riigireformi elluviimisest

Austatud minister,

Täname, et olete Eesti Tööandjate Keskliidule kommenteerimiseks saatnud Riigikogu otsuse eelnõu „Riigireformi elluviimisest“ (edaspidi „eelnõu“). Tunnustame riigihaldusministrit, Vabariigi Valitsust ja Riigikogu, et riigireformiga on plaanis edasi liikuda. Demograafia mõjul maksuealise elanikkonna suhe ülalpeetavatesse halveneb ning riik liigub seetõttu suurema maksukoormuse ja kesisema avaliku teenuse suunas. Korralik riigireform on sellises olukorras möödapääsmatu.

Eelnõus on mitmeid olulisi punkte, mis kattuvad ka tööandjate ettepanekutega. Sellegipoolest peame vajalikuks välja tuua olulisi puuduseid eelnõus.

Riigireformi skoop ja eesmärgid pole eelnõus piisavalt põhjalikult sisustatud. Et Riigikogu otsus ei jääks liiga deklaratiivseks ega laialivalguvaks, tasuks läbi mõelda, mis on just riigireformiga lahendatav probleem ja ootused riigireformile.

Vabariigi Valitsuse riigireformi tegevuskavas 2019-2023 on riigireformi konkreetsemalt eesmärgistatud, kuid ka Valitsuse riigireformi tegevuskava praegune ambitsioon on liiga tagasihoidlik. Tööandjate Manifesti soovitus on arendada avalikke teenuseid nii, et selle tulemusena väheneks avaliku sektori töötajate arv 10 aasta jooksul 3000 inimese võrra aastas. Valitsuse eesmärk on ametnike osakaal hõivest jätta samale tasemele, mis pole piisav. Esiteks ei paranda see avaliku-erasektori töötajate tasakaalu. Teiseks, Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt väheneb hõivatute arv järgmise 20 a jooksul keskmiselt ca 4600 inimese võrra e ca 0,4% aastas, kuna tööealine elanikkond väheneb. Avalikus sektoris töötab 132000 inimest. Hõivatutega samas tempos vähenemine tähendaks seega maksimaalselt 500 inimest aastas ehk ca kuus korda vähem, kui Tööandjate ettepanek. See poleks reform, vaid demograafia mõju, mistõttu soovitame Riigikogul anda Valitsusele selge siht avaliku sektori töötajate osakaalu hõives märgatavalt vähendada.

Kui soovime, et avalike teenuste kvaliteet ei halveneks, eeldab ametnike märgatav vähendamine avalike teenuste ja bürokraatia mahu olulist kärpimist, erasektorile üleandmist või uuendamist nii, et vajadus inimtööjõu järele avalikus sektoris väheneks. Riigikogu ja Valitsuse plaanides on mainitud

mõningaid tegevusi, mis hea teostuse juures seda eesmärki toetaks. Soovitame keskenduda avalike teenuste konsolideerimisele, erastamisele ja teenuste sisse ostmisele, digiteerimisele ning tehisintellekti laialdasele kasutuselevõtmisele. Samuti on eduka riigireformi eelduseks protsesside ratsionaliseerimine ja puhastamine mittevajalikust bürokraatiast.

Eelnõus puudub ajaliselt piiritletud tegevuskava ja täideviija riigireformi realiseerimiseks. Reformina ei saa käsitleda pidevalt toimuvat riigikorralduse arendamist, mida tuleb teha igal ajal niikuinii ning mis iseenesest on kiiduväärne tegevus. Eelnõus puuduvad Riigikogu ettepanekud Vabariigi Valitsusele õigusaktide eelnõude ettevalmistamiseks ja algatamiseks, mis on tarvilikud riigireformi tegemiseks.

Eelnõu on ülimalt üldsõnaline, paljuski kirjeldatakse tegevusi või muudatusi, mis on seadusega juba jõustatud või mis ei ole riigireformiga seotud, vaid puudutavad riigi igapäevaseid teenuseid, või ei anna reformi mõõtu välja. Näiteks sisaldub eelnõus: 1) "Kindlustatakse riigi rahanduse jätkusuutlikkus ning kasutatakse ühiskonnale jõukohaseid ja pikaajalisi mõjusid arvestavaid lahendusi," 2) "Riigieelarve vahendite kasutamine peab olema läbipaistev," 3) "Inimeste heaolu tagamiseks vähendatakse regionaalseid sotsiaalmajanduslikke arenguerinevusi, lahendatakse inimeste eluasemeprobleeme, toetatakse ettevõtluse ja tööturu arengut," 4) „Õigusloome on kaasav, teadmispõhine ja ettenähtav ning tugineb hea õigusloome põhimõtetele“. Need tegevused või põhimõtted ei ole reformikohase uudsuse või mahuga, kuigi on õiged ja asjakohased. Paraku pole eelnimetud põhimõtteid seni ka alati rakendatud, kuigi nad formaalselt kehtivad juba aastaid. Samuti on eelnõus punkte, mis võivad olla omavahelises sisulises vastuolus.

Eelnõu üldsõnalisus muudab veidi arusaamatuks eelnõu vajaduse tervikuna. Üldiste, kogu Eesti ühiskondliku elu korraldamist kirjeldavate printsiipide sätestamiseks just riigireformi eelnõus puudub vajadus ja riigireformi seisukohalt olulised printsiibid on Riigikogu eelmise koosseisu poolt juba otsustatud (vt Riigikogu 20. veebruari 2019 otsus "Riigireform ja hea halduse põhimõtted"). Riigikogu otsusest oleks kasu, kui see annaks Valitsusele selge konsensusliku suunise ja ambitsiooni riigi reformimiseks, mille põhjal Valitsus saaks koostada põhjalikuma tegevuskava.

Kokkuvõttes ei ole kooskõlastamiseks esitatud Riigikogu otsuse eelnõu "Riigireformi elluviimisest" piisav alus riigireformiga edasi liikumiseks. Soovitame välja töötada märksa ambitsioonikama ja konkreetsema plaani, milles sisalduks selge definitsioon, eesmärk ja tegevuskava riigireformi elluviimiseks. Mõningad tööandjate olulisemad ootused riigireformile on toodud Tööandjate Manifestis ning oleme riigireformi sisustamisel koostööd teinud Riigireformi Sihtasutuse ja Riigireformi Radari meeskonnaga. Meeleldi panustame plaani väljatöötamisse jooksvalt ka edaspidi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Arto Aas

Eesti Tööandjate Keskliidu tegevjuht